

Procés de participació per la construcció del Pacte de Barcelona per a la Salvaguarda dels drets humans a la ciutat

Sessió 3: Igualtat, no discriminació i interseccionalitat

Ajuntament de Barcelona

Informe de resultats

17 de maig de 2024

Índex

1- Presentació	3
2- Organització de la trobada	4
3- Síntesi de resultats	5
3.1 Realitats diverses i garantia de drets	5
3.2 Elements transversals a la interseccionalitat	10

1- Presentació

L'Ajuntament de Barcelona inicia un procés de construcció col·lectiva d'un gran Pacte de ciutat per a la salvaguarda dels drets humans a Barcelona, un projecte que busca arribar a nous acords entre tots els sectors de la ciutat per afrontar els seus grans reptes sense deixar ningú enrere.

Les transformacions econòmiques, socials i ambientals que ha viscut la nostra ciutat els darrers anys requereixen d'un exercici de revisió del model de garantia de drets: quins drets s'estan perdent, quins nous drets haurien de ser reconeguts, quins deures comporten tots ells i quines són les obligacions que les administracions i governs haurien d'assegurar.

Un dels principals instruments dels quals disposa l'Ajuntament de Barcelona en aquest àmbit és la Carta de Drets i Deures de Barcelona, una Ordenança aprovada l'any 2010 amb l'objectiu de promoure un avenç en l'assoliment de drets i el compliment de deures per part de les persones que viuen a Barcelona. Després de 14 anys de vigència, l'Ajuntament de Barcelona impulsa ara un procés d'actualització del seu contingut, amb la voluntat d'adequar-lo a la nova realitat i les necessitats actuals de la ciutat i el món, preparant-nos pels propers quinze anys.

La renovació de la Carta anirà acompanyada del disseny i implementació d'un Pla d'acció de salvaguarda dels drets humans a la ciutat, que es dissenyarà conjuntament amb la societat civil, i que servirà de guia per a les polítiques de drets humans que han d'implementar-se a la ciutat.

En el marc d'aquestes accions, s'ha obert un procés de participació amb ciutadania i agents socials i econòmics per rebre aportacions i propostes de canvi, esmena o incorporació de nous elements a l'actual Carta, i que serveixin també de guia per al futur Pla.

El passat 17 de maig va tenir lloc al Museu d'història de Barcelona una trobada monogràfica amb agents socials per debatre entorn la igualtat, no discriminació i interseccionalitat. Els resultats d'aquesta sessió es recullen a continuació.

2- Organització de la trobada

Els objectius de la trobada eren obrir un debat i reflexió amb agents i entitats convidades relacionades amb el Pacte de Barcelona per la salvaguarda dels drets humans a la ciutat i recollir aportacions entorn a dos àmbits:

- Realitats diverses i garantia de drets
- Elements transversals a la interseccionalitat

Per això es van organitzar dues 2 taules temàtiques amb l'estructura següent:

- Benvinguda i presentació del procés a càrrec de Anabel Rodriguez cap del Departament de Drets Humans de l'Ajuntament de Barcelona
- Primera taula rodona
 - Realitats diverses i garantia de drets
- Pausa-cafè
- Segona taula rodona
 - Elements transversals a la interseccionalitat
- Tancament de la sessió

3- Síntesi de resultats

3.1 Realitats diverses i garantia de drets

La Taula es va iniciar amb unes ponències de context a càrrec de

- Laia Corcoll , Institut Infància i Adolescència de Barcelona
- Nieves Prado, Creación Positiva
- Toni Galiano, Institut Municipal de Persones amb Discapacitat

Elements clau per a la reflexió apuntats a les ponències

Drets infància

- Els drets dels infants encara són uns grans desconeguts per la majoria de gent i sobretot pels propis infants (un estudi confirma que només el 39% dels infants coneixen els seus drets).
- Vivim en una societat adultocèntrica on els infants són objecte de cura i protecció però no són vistos com a subjecte de dret. Això impacta en el fet que si els adults no accedeixen a drets els infants tampoc hi accedeixen.
- Existeixen nous contextos socials que empenyen a la necessitat de reconèixer nous drets però és important que aquells drets ja existents puguin assumir nous reptes, per exemple com encaixar les xarxes i les noves tecnologies amb el dret a la intimitat.
- Tenim mecanismes i eines per identificar nous reptes en relació als drets:
 - Comitè dels drets dels infants
 - Generació de coneixement entorn a la infància i l'adolescència a través de l'observatori 0-17 que recull més de 200 indicadors sobre la infància
 - Espais de participació per a entitats que treballen amb infants
 - Pla d'infància (recull una diagnosi amb diferents reptes i drets dels infants)
 - Espais de decisió pels infants on exercir el dret a la ciutadania i a la participació amb veu pròpia
- Existeixen diferents reptes entorn als drets dels infants:
 - Vetllar pel coneixement i l'actualització dels drets dels drets de la infància
 - Mantenir i reforçar mecanismes de participació dels infants

- Concebre la ciutat des de la mirada de la infància mirant les necessitats específiques que tenen (per exemple: és necessari adaptar l'espai públic per tal de garantir el dret al joc)

Drets sexuals

- Existeix molt desconeixement entorn als drets sexuals, en aquest sentit és necessari difondre'ls per poder-los garantir i consolidar-los sobretot en situacions de vulnerabilitat com en dones i el col·lectiu LGBTIQ+
- Per tal d'actualitzar la carta i el pla d'acció és necessari tenir en compte les noves lleis que han sorgit des del 2014 fins ara, per exemple la llei 19/2000, 11/2014, 17/2020 o 4/2023
- Cal introduir la “diligència deguda” que és la responsabilitat institucional per garantir el dret de les persones a viure lliure de violències dins la carta i el pla d'acció d'una manera transversal.
- La interseccionalitat és necessària per tal de garantir els drets ja que permet fer una mirada global dels drets i no segmentar-los. Cal entendre que tots els drets estan interconnectats i que hi ha persones més exposades a la vulnerabilitat que altres per les seves condicions.
- Parlar “d'igualtat de condicions” és parlar d'un prototip concret de persones (estandarditzat) que deixa fora col·lectius concrets. En aquest sentit l'interseccionalitat ha de permetre treballar i mirar els drets per a col·lectius concrets per a garantir-ne els drets.
- És necessari tenir en compte que normalment els processos de participació arriben a un perfil molt concret de persones i que per tal de fer-ho més divers cal un esforç per arribar a aquells col·lectius més vulnerables

Persones amb discapacitat

- La pregunta a fer-nos és: com podem millorar la cobertura de drets per a les persones amb discapacitat? Cal tenir en compte que a Barcelona existeix un 9,5% de població amb algun tipus de discapacitat i dins del col·lectiu de persones grans puja fins a un 21,1%.
- La carta actual parla de discapacitat i accessibilitat però se'n parla com fa una dècada, situant l'accessibilitat com una qüestió genèrica i poc aterrada quan ara per ara s'ha evolucionat en aquesta concepció i per això cal revisar-ho.
- L'accessibilitat cal treballar-la des del model de drets humans i drets socials, més enllà de les barreres físiques i arquitectòniques sinó també pel que fa a la comunicació (poder entendre) i a l'entorn social (evitant l'estigma).

- L'estratègia ha de passar per fer un disseny universal per a tothom entenent l'accessibilitat des d'un sentit ampli i alhora buscant solucions específiques per a cada situació

Aportacions dels i les participants

- **Adaptar el format de la carta**

Per tal d'assegurar que la carta arriba a diferents col·lectius (i no només a les persones més estandarditzades o homogènies) és necessari adaptar el llenguatge per tal que sigui fàcil d'entendre. Una de les possibilitats és adaptar-la a nivell d'imatge. També es proposa utilitzar un llenguatge inclusiu i no binari.

- **Ampliar el subjecte de la carta**

Es proposa no dirigir-se a un públic homogeni i tenir en compte les diferents identitats i col·lectius (sobretot aquells que acumulen més vulnerabilitats). És per això que es vol parlar de discriminació en un sentit ampli i incloure diferents expressions de gènere, orientació sexual o posar una mirada que tingui en compte les persones transgènere sobretot en temes de salut. Per tal d'ampliar el subjecte es pot recórrer a la llei 19/2000.

- **Nous drets i conceptes a incloure**

Els nous contextos socioeconòmics ens porten a la necessitat d'incloure nous drets a la carta per tal de donar resposta a les noves realitats. En aquest sentit es proposa que cal garantir l'accessibilitat transversal en un sentit ampli (no només en el sentit de les barreres físiques), cal assegurar el dret a l'arrelament (com a mètode de subsistència i que imbrica amb el dret a l'habitatge i la necessitat de no veure't obligat a marxar del lloc on tens la xarxa), dret a l'alfabetització digital (per tal de trencar amb l'escletxa digital), dret a viure sense violències (bulling, agressions sexuals, etc.), reconèixer específicament els drets dels infants migrants i racialitzats i garantir la participació de col·lectius diversos en la redacció de la carta.

- **Garantir els drets a través de normativa**

És necessari vincular la carta a normativa concreta per tal de poder garantir els drets. En aquest sentit cal un treball d'anàlisi de competències municipals i a partir d'aquí vincular-hi drets i normativa específica per tal que els drets es facin efectius. D'altra banda es proposa incloure els mecanismes de garantia de drets a la pròpia carta com per exemple la sindicatura o l'Oficina per la No Discriminació (OND).

- **Canviar alguns conceptes**

Des de l'última carta hi ha alguns conceptes que han canviat o han evolucionat, en aquest sentit es demana una revisió. Per exemple es posa sobre la taula no parlar de "col·lectius vulnerables" ja que individualitza les circumstàncies quan en realitat forma part d'un context i unes circumstàncies generals més enllà de les individualitats. D'altra banda cal generar articles de la carta diferenciats per a cada col·lectiu ja que tenen necessitats i especificitats concretes com també separar "discapacitat" de "drogodependències".

- **Incloure una mirada interseccional**

És necessari concebre els drets des d'una mirada holística i transversal i no de forma segregada ja que llavors poden topar entre sí. La mirada interseccional s'ha d'incorporar per tal de poder atendre i analitzar d'una manera més detinguda els diferents drets recollits a la carta. En concret es proposa fer-ne un paràgraf específic.

- **Difondre els drets**

Cal assegurar que la població conegui els propis drets i per això és necessari promoure la cultura de drets, fer campanyes informatives i de sensibilització intentant arribar a la major part de col·lectius possibles sobretot a aquells més vulnerables. Per això serà necessari adaptar tota la documentació per tal d'aconseguir una lectura fàcil i accessible als diferents col·lectius de la ciutat.

- **Formació de professionals**

Per tal de garantir els drets i que aquests arribin a tota la població es proposa dur a terme formació sobre drets humans i interseccionalitat per a professionals que estiguin en contacte amb població (tant de l'administració pública com altres).

- **Implicació de l'administració pública**

L'administració pública ha de ser un mecanisme de garantia de drets i en aquest sentit es proposa generar un compromís institucional per a personar-se com a acusació quan es vulnerin drets. D'altra banda, es proposa que hi hagi una actitud proactiva per part de l'administració alhora d'oferir serveis vinculat a drets (ampliar article 13.3) i aplicar la "diligència deguda" que és la responsabilitat institucional per garantir el dret de les persones a viure lliure de violències. Per últim la diversitat de la ciutat ha d'estar representada dins de l'administració pública i per això cal fomentar aquesta diversitat interna en termes de contractació.

- **L'educació pública com a peça fonamental**

Per tal de garantir els drets és necessari poder evitar la segregació escolar per a qualsevol eix d'opressió i específicament per origen, situació administrativa irregular o capacitats diverses. Alhora cal garantir una educació pública i igualitària per a tothom i que els centres educatius facin una tasca de divulgació dels drets i exerceixin un funció com a mecanisme de garantia de drets.

- **Creació de mecanismes de garantia de drets**

És necessari garantir els drets a través de la creació de mecanismes de control independents i de mecanismes per a l'exercici real dels drets. A més a més, cal assegurar la reparació, restitució del dany i la no repetició a través de mecanismes de garantia i control.

- **Blindar drets davant els canvis polítics**

Es proposa trobar un mecanisme per tal de poder blindar els drets recollits a la carta de manera que independentment del color polític que governi els drets puguin ser exercits i garantits.

- **Reforçar la prevenció**

Cal implementar accions preventives i no reactives ja que si no s'ataquen les causes cada vegada augmentaran més les demandes com per exemple, en el cas dels refugiats climàtics o la necessitat de reforçar els serveis d'atenció en salut mental per a infants o garantir la possibilitat de determinar la situació de discapacitat d'una persona independentment de la situació administrativa que tingui.

3.2 Elements transversals a la interseccionalitat

La Taula es va iniciar amb unes ponències de context a càrrec de

- Vicenç Aguado, catedràtic de dret administratiu de la UB
- Xavier Cubells, director de Serveis d'Immigració i Refugi de l'Ajuntament
- Karlos Castilla, Institut de Drets Humans de Catalunya .

Elements clau per a la reflexió apuntats a les ponències

- El dret a la igualtat de tracte i no discriminació (Llei 19/2000) ha de tenir un caràcter transversal i cal tenir en compte que a vegades hi ha drets que col·lisionen entre sí, en aquests casos cal garantir la no discriminació. Es posen alguns exemples:
 - En un procés d'estabilització dins de l'administració pública una persona sol·licita l'accés al "codi font" per veure si l'elecció de membre del tribunal ha tingut algun biaix de discriminació. La petició és denegada per la protecció de dades però alhora cal garantir el dret a la qualitat de les dades per poder-ne extreure decisions que garanteixin els principis de no discriminació.
 - Un conductor d'autobús impedeix l'accés a una dona amb burca al·legant la falta de seguretat que suposa la seva presència i per significació religiosa. En aquest cas cal una motivació reforçada i no genèrica de seguretat, per exemple identificar a la persona amb altres fins de dret.
 - Una persona amb síndrome d'asperguer és acomiadada de la feina per no complir amb les seves tasques i la persona al·lega que no s'ha adaptat el seu lloc de feina a les seves necessitats.
 - El propietari d'un bar instal·la unes portes metàl·liques a l'espai públic per tal d'evitar que persones sense llar dormin a l'entrada. Aquest fet col·lisiona amb la prohibició (a altres països) de fer arquitectura hostil que tinguin com a objecte l'exclusió de segments de la població com també el dret a l'espai públic.
- Si parlem d'igualtat és necessari tenir en compte que totes les persones no partim del mateix lloc d'inici. Per exemple, en un procés migratori no és el mateix estar en situació administrativa regular o irregular. Analitzem el procés migratori segons la mirada de drets:
- El procés migratori implica un viatge o mobilitat que no serà el mateix si estem parlant d'un viatge per turisme o un procés migratori, tot i que existeix

el dret a la mobilitat. En arribar al lloc es pot tenir un procés d'acollida o no i cal garantir el dret a una vida digna, el dret a ser atès per l'administració públics, etc.

- Les lleis han de garantir els drets però també els limiten ja que imposen uns límits, en aquest cas generen persones en situació administrativa irregular amb impossibilitat d'exercir la majoria de drets. Per això és necessari que la carta reculli específicament el concepte de persones immigrades en situació administrativa irregular i que la diversitat existent a la ciutat de Barcelona estigui representada als serveis municipals per tal de passar d'usuari o receptor a col·laborador o preceptor.
- El format de la carta anterior no aporta gaire més en relació a la normativa vigent ja que els drets ja queden reconeguts en altres normatives com la constitució, l'estatut, la declaració universal de drets humans, etc. És per això que cal fer una reformulació a partir de les competències municipals pròpies.
Per exemple:
 - Es té competència sobre l'ús de la tecnologia, quines garanties de drets es podrien desenvolupar? En aquest sentit cal establir drets darrere cada competència municipal i aterrar-ho amb lleis
 - La llei d'estrangeria reconeix el dret a totes les persones sense importar la situació administrativa, en aquest sentit es podria aterrar a la competència municipal sense formulacions genèriques.
 - Es proposa incloure una clàusula de com interpretar el contingut de la pròpia carta que fos des de la transversalitat i la interseccionalitat per tal d'evitar una mirada parcialitzada com ha passat amb la llei 19/2000 que té força incongruències internes.
- Les competències municipals s'han transformat en prestació de serveis oblidant que això ha de garantir drets.

Aportacions dels i les participants

- **Formació**

Es plantegen diverses formacions per tal d'assegurar la implementació dels drets humans a nivell de ciutat. Dur a terme formació en codis ètics i culturals diversos a les persones que atenen ciutadania, formació sobre drets humans als cossos de seguretat (guàrdia urbana) i dur a terme un pla de formació contínua sobre interseccionalitat a totes les persones treballadores de l'administració pública per tal d'evitar estereotips i prejudicis.

- **“Persones” enlloc de “ciutadania”**

Parlar de persones enlloc de ciutadania d'una manera transversal ja que ciutadania exclou persones en situació administrativa irregular. D'altra banda es proposa incloure un preàmbul a la carta on quedi clar que tots els drets recollits afecten a totes les persones independentment de la seva situació administrativa.

- **Revisió article 24.3**

Treure l'article 24.3 on s'apunta que “les persones de nacionalitat estrangera procuraran integrar-se” i formular-ho en termes de drets.

- **Compartir bones pràctiques**

A nivell de pla d'acció es proposa compartir la carta i possibles bones pràctiques amb altres municipis per tal de generar adherència d'altres municipis.

- **Garantir l'aplicabilitat**

És necessari poder garantir que la carta de drets s'apliqui i per això s'hauran de desenvolupar unes normes per tal que hi hagi una vinculació jurídica.

- **Participació en el disseny**

Per tal de garantir tant la interseccionalitat com la diversitat en la garantia de drets es proposa incloure persones que puguin aportar aquesta mirada des de la pròpia experiència (infants, persones amb discapacitat, persones en situació administrativa irregular, etc.) tant a l'hora de dissenyar polítiques públiques com en el disseny del pla d'acció i la carta.

- **Visibilitzar els drets col·lectius**

Tota la carta està plantejada des dels drets individuals i deixa fora els drets col·lectius i una mirada més comunitària. Es proposa incloure aquesta mirada més comunitària en la redacció de la carta.

- **Deures de l'administració**

Per tal de garantir els drets l'administració té un paper fonamental per això es proposa incloure en la carta de deures, els propis deures de l'administració a l'hora de garantir els drets. A més a més cal reforçar els mecanismes de control de no discriminació per part de l'administració.

- **Avaluació**

Tan l'aplicació de la carta com el pla d'acció haurà de tenir un seguiment i avaluació pròpies a través d'indicadors concrets que puguin ser revisables.

- **Mirada interseccional**

Per tal de garantir una mirada interseccional es proposa implementar una mirada holística sobre les persones i les seves realitats i mirar de no compartimentar els drets i en conseqüència tampoc els serveis. Una de les qüestions a tenir en compte és que la pròpia administració municipal està segregada per àmbits i això no facilita tenir una mirada global. En aquesta línia es planteja començar la carta amb una clàusula que asseguri una mirada transversal i interseccional.

- **Garantir l'empadronament**

L'empadronament és un mecanisme important a l'hora d'accedir a certs drets, per això es planteja generar un compromís per part de l'administració pública que garanteixi el dret a l'empadronament sense cap discriminació.

- **Incloure nous drets**

Tenir en compte i incloure els drets religiosos però també el dret a no creure, dret a la mort digna i el dret a la protecció de dades personals.

- **Recursos**

Per tal de poder garantir els drets és necessari dotar-se dels suficients recursos per a la provisió dels serveis necessaris per part de l'administració per a l'exercici real d'aquests drets.

- **Apropar l'administració a les persones**

No totes les persones jurídiques ni físiques tenen facilitat per a accedir als processos telemàtics (a vegades és la pròpia administració que no ha previst els canals suficients), és per això que és necessari garantir la possibilitat de poder fer tràmits o rebre atenció de manera presencial i no només telemàticament. A més a més, es proposa garantir oficines d'acompanyament als serveis digitals.

- **Accés al codi font**

Verificar la qualitat de les dades i mecanismes de transparència entorn al codi font per tal d'evitar perills de discriminació.

- **Concreció de drets en funció de les competències municipals**

Per tal de garantir el desenvolupament real dels drets i la seva aplicabilitat es proposa estudiar les diferents competències municipals i explorar el fet d'associar-hi els diferents drets.

- **Mesures per part de l'administració**

Eliminar barreres del procés administratiu en qüestió de drets humans (en l'accés a la informació). Garantir una mirada transversal (o servei integral) més enllà del motiu de l'assistència al servei en concret. És necessari garantir la representació de la diversitat dins de l'administració i generar quotes de discriminació positiva per tal de garantir-ne la representació tant pel que fa als llocs de feina dins de l'administració com en contractes i clàusules de serveis externalitzats. Garantir mecanismes de control dins de l'administració pública com l'avaluació ciutadana i periòdica. Es proposa dur a terme més treball en xarxa, interconnexió i comunicació entre departaments per poder donar una resposta integrada i no parcialitzada.

